

Під час автоматизованої анотації ще додалося технічних помилок, які були спричинені:

а) різницею обраних підходів: за словацькою лематизацією для дієслова в заперечній формі була встановлена лема в заперечній формі; власні імена, хоча починаюся з великої букви, лематизуються з малою початковою буквою; дієприкметники лематизуються як прикметники, а не як дієслова. У корпусі анованому вручну ці правила повинні бути дотримані, в корпусі, який був лематизований та анований автоматично, лема встановлюється за чеським зняттям, а тому в наведених випадках знаходяться відмінності, що інколи спричиняє також помилку в мітці;

б) не достатнім виявився розмір тренувального корпусу, в якому не виявилось, наприклад, частки *azda*, і тому була зняттям визначена її належність до будь-якої частини мови, так само вигуки позначалися довільно. Наприклад до власного іменника-прізвища *Štúr* (І. Штур був основоположником словацької літературної мови) була додана лема дієслова *štúrat* тощо; менш зрозумілими помилками були не системно призначувані мінки чи інші граматичні категорії в триграмах, наприклад, в іменному складі слів *na maďarský národný štát* прийменнику був приділений 6. відмінок, першому прикметнику 1. відмінок, другому прикметнику та іменнику 4. відмінок.

Третій етап морфологічної анотації текстів СНК, що власне зараз відбувається, передбачає поповнення анованого вручну корпусу виправленнями вибраних текстів автоматично анованих таким чином, щоб він досяг розміру найменше 1 мільйон токенів. З середини лютого 2006 р. вже існує відкритий в Інтернеті підкорпус анований вручну з обсягом 322 600 слів, що представляє 56 465 окремих словесних форм, 26 498 лем та 1 428 різних міток, на якому знов тренувалася автоматизована анотація, результатом чого була нова доступна версія автоматизовано лематизованого корпусу grm-2.1.

Загалом, крім використання нашого корпусу для наступного опрацювання словацької мови, якісна морфологічна анотація може використовуватися, а в цьому часі вже й використовується, для граматичних досліджень, зокрема для створення нової морфології словацької мови. Тексти ановані вручну далі передаємо на синтаксичну анотацію, яка цілком реалізується за принципами Празького корпусу.

Література

1. Brants, T.: TNT – Statistical Part-of-Speech Tagging
2. URL: <http://www.coli.uni-saarland.de/~thorsten/tnt>
3. Forróová, M., Horák, A.: Morfológická anotácia korpusu. In: Slovenčina na začiatku 21. storočia. Ed. Mária Imrichová. Prešov : Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2004, s. 174 – 186.
4. Garabík, R., Gianitsová, L., Horák, A., Šimková, M.: Tokenizácia, lematizácia a morfológická anotácia Slovenského národného korpusu. h
5. Garabík R., Gianitsová-Ološtiaková I.: Manual Morphological Annotation of Slovak Translation of Orwell's Novel 1984 – Methods and Findings. In: Proceedings of International Conference Slovko 2005 – Computer Treatment of Slavic and East European Languages. Ed. R. Garabík. Bratislava : Veda, 2005.
6. Hajič, J.: Popis morfológických značek – poziční systém. h
7. Hajič, J., Krbec, P., Květon, P., Oliva, K., Petkevič, V.: Serial Combination of Rules and Statistics: A Case Study in Czech Tagging. Prague Dependency Treebank. CD ROM. V. 1.0. Praha : Ustav formální a aplikované lingvistiky MFF UK, 2001.
8. Hlaváčová, J.: Orwell's 1984 – Playing with Czech and Slovak Versions. In: Proceedings of International Conference Slovko 2005 – Computer Treatment of Slavic and East European Languages. Ed. R. Garabík. Bratislava: Veda, 2005.

И. Лучкув, к. филол. н. *

Вроцлавский университет (Вроцлав, Польша)
УДК 81'33

ПОЛЬСКАЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА XIX – НАЧ. XX ВВ. В ЦИФРОВОМ ФОРМАТЕ. НА ПУТИ К СОЗДАНИЮ БИБЛИОГРАФИИ ПОЛЬСКОЙ ЛИНГВИСТИКИ В ФОНДАХ ИНТЕРНЕТ-БИБЛИОТЕК

Настоящая статья имеет сугубо информационный характер. Основная ее цель – обзор работ польских лингвистов (в основном XIX – нач. XX вв.), которые в цифровом формате

* © И. Лучкув, 2006

уже имеются в фондах польских интернет-библиотек, и в общих чертах определить возможность постоянного пополнения этого списка.

За последние годы общепризнанным каналом распространения разнообразной, в том числе научной, информации стал Интернет. Рядом с традиционными печатными изданиями книг и журналов все чаще появляются их электронные варианты, которые становятся столь же обычными, какими еще не так давно были «бумажные». Что же касается «классики», которая появилась в доинтернетовские времена, то в последние годы начался процесс восполнения этого пробела, т. е. перевод книг и журналов в цифровой формат. Дигитализация документов – это не только современный способ сохранения имеющихся культурных ценностей на длительный срок. Благодаря этому исследовательские институты, библиотеки и государственные учреждения могут предоставить доступ к своим архивам, в том числе лингвистическим, а цифровые библиотеки служат своеобразным промежуточным звеном между прошлым, настоящим и будущим.

Прежде чем перейти к краткому обзору лингвистической литературы в польских цифровых библиотеках, необходимо в общих чертах охарактеризовать их современное состояние. В поле нашего зрения остаются только бесплатные библиотеки открытого доступа, представляющие единую базу данных. В Польше они развиваются в рамках двух основных проектов. Во-первых, это финансируемая в рамках правительственной программы Polska Biblioteka Internetowa (www.pbi.edu.pl – [PBI]), а во-вторых, проект отдельных региональных цифровых библиотек, разрабатываемый на основе библиотечных фондов в крупных вузовских центрах. Все эти библиотеки работают с учетом авторского права, т. е. в них публикуются книги, изданные до 1945 г., или же с авторами подписаны договора. Основная цель обоих проектов – предоставить бесплатный доступ к культурным ценностям самому широкому кругу пользователей – ученым, студентам, ученикам и всем, кто захочет познакомиться с материалами по истории, географии, культуре, с текстами художественной литературы. Это отсканированные полнотекстовые версии книг, журналов, архивных документов, географических карт, портретов с факсимильными подписями и многое другое.

Самая крупная цифровая библиотека общего характера – Polska Biblioteka Internetowa [PBI] – в ней представлены, между прочим, тексты художественной литературы -- в том числе переводы иностранной литературы на польский язык, -- публицистика, энциклопедии, словари, научная литература, архивные документы, журналы и газеты (март 2006 – 29243 файлов). Отдельные документы можно читать при прямом подключении к Интернету. Пока нет возможности скачивать книги на жесткий диск. В будущем предусмотрена возможность платного скачивания.

В отличие от «государственной», PBI региональные цифровые библиотеки [РЦБ] появились как инициатива снизу общественности библиотекарей. РЦБ развиваются на основе библиотечных фондов крупных вузовских центров. В октябре 2002 г. первой открылась Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa [WBC] (www.wbc.poznan.pl) в Познани, в декабре 2005 г. Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa [KPBC] (<http://kpbc.umk.pl>) в Торунь и Быдгощи. Проект постоянно расширяется, и к нему подключились университетские центры во Вроцлаве [отдельно университет (<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra>) и политехнический институт, к которому будут подключены фонды библиотеки Оссолинеум (<http://dlib.bg.pwr.wroc.pl/dlibra>), Кракове (<http://mbc.malopolska.pl>), Лодзи (<http://ebipol.p.lodz.pl>), Зеленой Гуре (<http://zbc.uz.zgora.pl>).

В РЦБ нет практически текстов художественной литературы, зато особое внимание уделяется широко понимаемой «региональной» тематике. Это и тексты про регион, и изданные в данном регионе, и находящиеся в традиционных библиотеках. Кроме того, РЦБ постепенно пополняют фонды учебных пособий, которые составят будущий фонд литературы для дистантного обучения (e-learning). Все библиотеки работают в одной системе – dLibra (Digital Library Framenetwork). Документы записываются в формате DjVu, и, в отличие от PBI, все тексты можно скачать на жесткий диск.

Переходя к описанию лингвистических фондов польских интернет-библиотек, необходимо отметить, что найти в них интересующие меня работы – довольно сложный процесс. Это обусловлено тем, что поиск ведется практически только по фамилиям авторов или по заглавиям работ. Пока нет тематических рубрикаторов, по которым можно искать лингвистические тексты. А там, где они есть, оказывается, что лингвистика попадает под рубрику «литературоведение» (literaturoznawstwo), которую на самом деле следовало бы назвать «филологией» [KPBC]. К тому же, нет единой программы, по которой строится

фонд польской цифровой лингвистики. Поэтому и трудно собрать то, что уже имеется. Прилагаемый к докладу список литературы – это ок. 40 % того, что мне удалось уточнить до первых дней марта 2006 г. на трех основных сайтах – PBI, WBC и KPBC. Дальнейшее пополнение списка лингвистических текстов, появляющихся в цифровых библиотеках, требует постоянного пристального внимания. На главной странице сайта каждой РЦБ дается сноска на «новые поступления» (последних 25) и «ближайшие планы». Зарегистрированным пользователям на адрес e-mail пересылают информацию о новых поступлениях в библиотеку. Конечно, в такой информации есть все новые поступления (в том числе, напр., отдельные номера газет), но беглый просмотр такой информации позволяет отобрать то, что нас интересует. К сожалению, в PBI не предусмотрены такие возможности. После пополнения фонда поиск надо начинать опять по фамилиям и заглавиям.

Приложение представляет собой своего рода библиографию польской «интернет-лингвистики». Краткая характеристика Приложения:

1) в польских интернет-библиотеках в настоящее время представлены главным образом лингвистические работы XIX – нач. XX вв. Кроме первых учебников по грамматике польского языка О. Копчинского [41–46], в Приложении не учитываются школьные учебники, работы по стилистике и культуре речи, по методике преподавания польского языка, а также двуязычные словари, за исключением словаря Г. Кнапского (1717) [40];

2) словари и работы по лексикографии и лексикологии: словарь польского языка С. Линде [60], первый польский словарь синонимов А. Красиньского [56], кашубский словарь Л. Бискупского [17], диалектологические словари Я. Карловича [37], З. Глогера [23], словари заимствований в польском языке Я. Карловича [38] и Ш. Моравского [75]. Кроме того есть замечания к проекту словаря польского языка (т. наз. «варшавского») Я. Карловича [36], статьи посвященные анализу древнейших словарей польского языка Г. Лопацинского [62] и химической терминологии Я. Бодуэна де Куртенэ [1];

3) ономастика: особо надо выделить ряд работ по ономастике Я. Карловича [28; 30; 31; 33; 34] и С. Козеровского [47–55]. В ближайшее время в KPBC должны появиться работы Я. Розвадовского;

4) историческая грамматика: этот раздел языкознания довольно хорошо представлен. Тут и работы общего характера [14; 19; 20; 26; 27; 65; 66; 67; 69; 74], и анализ памятников [11; 63; 71];

5) диалектология: пока диалектология представлена довольно скромно [18; 23; 29];

6) польский язык на фоне других языков: сравнительно-исторический метод [16; 72; 76];

7) грамматика польского языка: Общая структура языка представлена в учебниках О. Копчинского [41–46] и А. Бема [15], а также в работе Я. Бодуэна де Куртенэ [10]. Ряд работ посвящен синтаксису [21; 24; 57] и фонетике [2; 8], а только одна морфологии [22]. В планах KPBC есть дигитализация ряда работ по фонетике Т. Бенни;

8) орфография: работы по орфографии представлены довольно хорошо [2; 32; 39; 58; 64; 68; 70; 73; 77]. На их основе можно проследить становление нормы польской орфографии, начиная с предложений И. Кохановского и Л. Гурницкого. Оба эти предложения сопоставляются в работе И. Янушовского *Nowy charakter polski* (1594) [25]. Конечно, вопросы орфографии появляются также во многих школьных учебниках польского языка;

9) работы по общему языкознанию Я. Бодуэна де Куртенэ [4; 5; 6; 7; 9; 11; 13];

10) представленные в статье лингвистические материалы – это только начало того длинного пути, который ждет интернет-библиотеки и лингвистов. Однако, с другой стороны, будем надеяться, что филологи не ограничатся интернет-библиотеками. Ведь непосредственный контакт с книгой совершенно другое дело, чем с бездушным дисплеем. Лучшим решением было бы мирное сосуществование обеих форм – традиционной «бумажной» и дигитализированной форм лингвистической литературы. А Интернет и новая информационная среда будут только средствами, которые дадут широкий и богатый доступ к источникам лингвистической литературы.

Приложение

1. Baudouin de Courtenay Jan, Głos członka Akademii J. Baudouina de Courtenay w sprawie słownictwa chemii, Kraków 1900. [PBI]
2. Baudouin de Courtenay J., Jedna z kwestji spomych pisowni polskiej, Warszawa 1890. [PBI]

3. Baudouin de Courtenay J., Mikołaj Kruszewski, jego życie i prace naukowe, Warszawa 1889. [PBI]
4. Baudouin de Courtenay J., O języku pomocniczym międzynarodowym. Odczyt publiczny wygłoszony w Warszawie 5 maja 1908 r., Kraków 1908. [PBI]
5. Baudouin de Courtenay J., O ogólnych przyczynach zmian językowych. Odczyt drugi, miany w Dorpacie 27 marca / 8 kwietnia 1889 r., na korzyść Kasy im. Mianowskiego, Warszawa 1890. [PBI]
6. Baudouin de Courtenay Jan, O zadaniach językoznawstwa. Odczyt pierwszy, miany w Dorpacie 25 marca / 6 kwietnia 1888 r. na korzyść Kasy imienia Mianowskiego, Warszawa 1888. [PBI]
7. Baudouin de Courtenay J., O zjeździe slawistów i O panslawizmie „platonicznym”. Dwa odczyty wygłoszone w Krakowie 16 i 18 czerwca 1903 r. na korzyść Towarzystwa Pomocy Naukowej dla Polek im. Kruszewskiego, Kraków 1903. [PBI]
8. Baudouin de Courtenay J., Próba teorii alternacji fonetycznych. Cz. 1, Ogólna, Kraków 1894. [PBI]
9. Baudouin de Courtenay Jan, Próba uzasadnienia samoistości zjawisk psychicznych na podstawie faktów językowych, Kraków 1903. [PBI]
10. Baudouin de Courtenay J., Rozbiór gramatyki polskiej księdza Malinowskiego, Warszawa 1875. [PBI]
11. Baudouin de Courtenay J., Strona językowa oryginału polskiego listu "Dymitra Samozwańca" do papieża Klemensa VIII. z dnia 24. kwietnia roku 1604, «Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności w Krakowie», t. 29, 1899, s. 183–213. [PBI]
12. Baudouin de Courtenay J., Szkice językoznawcze, t. 1, Warszawa 1904. [PBI]
13. Baudouin de Courtenay J., Z patologii i embryjologii języka, Warszawa 1885. [PBI]
14. Baudouin de Courtenay J., Zarys historii języka polskiego, Warszawa 1922. [PBI]
15. Bem A., Jak mówić po polsku czyli Gramatyka polska w zarysie popularnym, Warszawa 1889. [PBI]
16. Bem A., Zarys wykładu mowy polskiej według wskazówek językoznawstwa porównawczego, t. 1, Warszawa 1883. [PBI]
17. Biskupski L., Słownik kaszubski porównawczy, Warszawa 1891. [ps. Aleksander Berka] [PBI]
18. Bystron J., O mowie polskiej w dorzeczu Stonawki i Lucyny w Księstwie Cieszyńskim, Kraków 1885. [PBI]
19. Bystron J., O użyciu genetywu w języku polskim. Przyczynek do historycznej składni polskiej, Kraków 1893. [PBI]
20. Bystron J., Przyczynek do historii języka polskiego z początku XV wieku. Na podstawie zapisków sądowych w Księdze Ziemi Czerskiej, Kraków 1887. [PBI]
21. Bystron J., Przyczynki do składni polskiej. 2, Kraków 1899. [PBI]
22. Cegielski H., O słowie polskim i koniugacjach jego, wraz z wstępem krytycznym, Poznań 1852. [PBI]
23. Głoger Z., Słownik gwary ludowej w okręgu tykocińskim, Warszawa 1894. [PBI]
24. Gruszczyński S., Nauka o zdaniu zawierająca rozbiór zdania pojedynczego, złożonego i okresu oraz prawideł szyku ułożona na klasy średnie gimnazjów i szkół realnych, tudzież dla seminarjów nauczycielskich i wyższych szkół żeńskich, Poznań 1861. [KPBC]
25. Januszowski J., Nowy charakter Polski. Z drukarni Lazarzowej y ortographia polska Iana Kochanowskiego, Ie M. P. Łukasza Gornickiego etc. etc., Kraków 1594. [PBI]
26. Kalina A., Historia języka polskiego. T. 1: Formy gramatyczne języka polskiego do końca XVIII wieku, Lwów 1883. [PBI]
27. Kalina A., O liczebnikach w języku staropolskim jako przyczynek do historii języka polskiego, Petersburg 1876. [PBI]
28. Karłowicz J., Czterysta kilkadziesiąt nazwisk miejscowości litewskich, Odbitka z Pamiętnika Fizyograficznego, t. III, Warszawa 1883. [PBI]
29. Karłowicz J., Gwara kaszubska, Warszawa 1898. [PBI]
30. Karłowicz J., Imiona niektórych plemion i ziem dawnej Polski, Warszawa 1882. [PBI]
31. Karłowicz J., Imiona własne polskich miejsc i ludzi od zatrudnień, Warszawa 1897. [PBI]
32. Karłowicz J., Niezależna kwestia, kwestya, kwestyjka, kwestja ortograficzna, Warszawa 1890. [PBI]
33. Karłowicz J., O imieniu Polaków i Polski, Warszawa 1881. [PBI]
34. Karłowicz J., O imionach własnych polskich miejsc i ludzi, Warszawa 1885. [PBI]
35. Karłowicz J., O języku litewskim // Z Rozpraw i sprawozdań z posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności, t. II, Kraków 1875: 135–376. [PBI]
36. Karłowicz J., Przyczynki do projektu wielkiego słownika polskiego, Kraków 1876. [PBI]
37. Karłowicz J., Słownik gwar polskich, t.1–6. Tom 4–6 do druku przygotował J. Łoś, Kraków 1900–1911. [PBI]
38. Karłowicz J., Słownik wyrazów obcego a mniej jasnego pochodzenia używanych w języku polskim, Kraków 1894–1905. [PBI]
39. Karłowicz J., W sprawie pisowni polskiej i wiążących się z nią zagadnień gramatycznych, Kraków 1883. [PBI]
40. Knapski G., Słownik polsko-łaciński ze skarbu Księstwa Knapusza... wybrany, niektórymi słowy... Benedykta Woronowskiego pomnożony..., t. 1–3, Kalisz 1717. [WBC]

41. Kopczyński O., Grammatyka języka polskiego przez X. Onufrego Kopczyńskiego, Piara. dzieło pozgonne, Warszawa 1817. [PBI]
42. Kopczyński O., Gramatyka dla szkół narodowych na klasę III, Warszawa 1804. [PBI]
43. Kopczyński O., O duchu języka polskiego [przez...]. Wstęp. Na posiedzeniu publicznem dnia 16 listopada 1804, Warszawa 1804. [PBI]
44. Kopczyński O., Poprawa błędów w ustney i pisaney mowie polskiey, Warszawa 1808. [PBI]
45. Kopczyński O., Treść grammatyki polskiey napisaney przez X. Onufrego Kopczyńskiego, służąca za wstęp do nauk filozoficznych, Wilno 1806. [PBI]
46. Kopczyński O., Układ grammatyki dla szkół narodowych z dzieła iuż skończonego wyciągniony, Warszawa 1785. [PBI]
47. Kozierowski S., Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezyi gnieźnieńskiej, Poznań 1914. [WBC]
48. Kozierowski S., Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezyi poznańskiej. T. I: A–O; T. II: P–Z. Dodatek A–Z. Poznań 1916. [WBC]
49. Kozierowski S., Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski. T. 1: A–L. T. 2: M–Z. „Roczniki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, XLVII (1920); XLVIII (1921). Poznań 1921, 1922. [WBC]
50. Kozierowski S., Nazwiska, przezwiska, przydomki, imiona polskie niektórych typów słowotwórczych. Księga rodzaju ludu polskiego, Poznań 1938. [WBC]
51. Kozierowski S., Nazwy geograficzne i osadźcy ziemi średzkiej z mapą, Poznań 1931. [WBC]
52. Kozierowski S., Nazwy rzeczne w Lechji Przybałtyckiej i w przyległych częściach Słowiańszczyzny Północno-Zachodniej. II. Nazwy na -awa i -ew/-wa, Odbitka z „Slavia Occidentalis”, t. X, 1931, s. 160–243. Poznań 1931. [WBC]
53. Kozierowski S., Pierwotne osiedlenie ziemi gnieźnieńskiej wraz z Pałukami w świetle nazw geograficznych i charakterystycznych imion rycerskich, Odbitka z „Slavia Occidentalis”, t. III–IV, 1923–1924, s. 1–129. Poznań 1924 [WBC]
54. Kozierowski S., Pierwotne osiedlenie pogranicza wielkopolsko-śląskiego między Obrą i Odłą a Wartą i Bobrem w świetle nazw geograficznych, Odbitka z „Slavia Occidentalis”, t. VII, 1928, Poznań 1928, s. 172–329. [WBC]
55. Kozierowski S., Pierwotne osiedlenie dorzecza Warty od Koła do Ujścia w świetle nazw geograficznych, Odbitka z „Slavia Occidentalis”, t. VI, 1926, Poznań 1926, s. 112–246. [WBC]
56. Krasinski A. S., Słownik synonimów polskich, t. 1–2, Kraków 1895. [PBI]
57. Krasnowolski A., Systematyczna składnia języka polskiego, Warszawa 1909. [KPBC]
58. Kucharski A., Księga Stanisława Zaborowskiego Ortografija polska. Z przydaniem uwag tłómcza, tudzież Ortografii Seklucyana i spisu bibliograficznego grammatyk i słowników polskich, Warszawa 1825. [PBI]
59. Linde S. B., Prawidła Etymologii, przystosowane do języka polskiego // Roczniki Towarzystwa Warszawskiego, T. IV (1804), s. 73–155. [PBI]
60. Linde S. B., Słownik języka polskiego, t. II–VI cz. 1 (G–W), Lwów 1855–1860. [PBI]
61. Łebński W., Materiały do słownika łacińsko-polskiego średniowiecznej łaciny i starożytności polskich, Poznań 1885.
62. Łopaciński H., Najdawniejsze słowniki polskie drukowane, Warszawa 1897. [PBI]
63. Łoś J., Bogurodzica. Pierwszy polski hymn narodowy, Lublin 1922. [PBI]
64. Łoś J., Główne zasady pisowni polskiej według punktów ustalonych przez Akademię Umiejętności, Kraków 1919. [PBI]
65. Łoś J., Gramatyka polska. Cz. 1, Głosownia historyczna, Lwów 1922. [PBI]
66. Łoś J., Gramatyka polska. Cz. 2, Słowotwórstwo, Lwów 1925. [PBI]
67. Łoś J., Gramatyka polska. Cz. 3, Odmiennia (fleksja) historyczna, Lwów 1927. [PBI]
68. Łoś J., Jakóba syna Parkoszewego Traktat o ortografii polskiej, Kraków 1907. [PBI]
69. Łoś J., Krótka gramatyka historyczna języka polskiego, Lwów 1927. [PBI]
70. Łoś J., Pisownia polska w przeszłości i obecnie. Zagadnienia i wnioski, Kraków 1917. [PBI]
71. Łoś J., Przegląd językowych zabytków staropolskich do roku 1543, Kraków 1915. [PBI]
72. Malinowski F. K., Krytyczno-porównawcza gramatyka języka polskiego z dzisiejszego stanowiska lingwistyki porównawczej, Poznań 1869. [PBI]
73. Malinowski F. K., Zasady i prawidła pisowni polskiej przez Deputacją od Król. Towarzystwa Warszawskiego wyznaczoną podane w dziele pod napisem: "Rozprawy i wnioski o ortografii polskiej" w Warszawie 1830. Wraz z krytycznym rozbiorem i zmianą niektórych prawideł Deputacji z wytknięciem niektórych błędów od czasu ks. Kopczyńskiego i później powstałych, aż dotąd język Polski każących, Poznań 1859. [PBI]
74. Malinowski L., Materjały do historii języka polskiego z końca XIV i początku XV wieku na podstawie ksiąg sądowych łączyckich, orłowskich i brzezińskich (Kraków 1884) // Teki A. Pawińskiego, t. V: Księgi sądowe łączyckie, cz. III, Warszawa 1898. [WBC]
75. Morawski Sz., Wyrazy fenickie w mowie polskiej, Lwów 1885. [PBI]
76. Papłoński J., Lekcja wstępna filologii porównawczej sławiańskiej miana dnia 2 października, 9 listopada 1864 r. w Szkole Głównej Warszawskiej, Warszawa 1864. [PBI]
77. Stankiewicz Z., Pisownia polska według prof. Ad. Ant. Kryńskiego w zestawieniu z pisownią przyjętą przez Akademię Umiejętności w Krakowie i Zjazd Rejowski ze słowniczkiem wyrazów o pisowni wątpliwej, Warszawa 1908. [PBI]